

Марија М. Гордић
 Универзитетска библиотека
 у Крагујевцу
 mgordic@kg.ac.rs

Стручни рад
 UDK 016:631ACTA AGRICULTURAE
 SERBICA"1996/2016"
 014.3:631ACTA AGRICULTURAE
 SERBICA"1996/2016"
[https://doi.org/10.18485/
 bibliotekar.2018.60.1.6](https://doi.org/10.18485/bibliotekar.2018.60.1.6)

ИЗРАДА БИБЛИОГРАФИЈЕ ЧАСОПИСА ACTA AGRICULTURAE SERBICA (1996–2016) У ДИГИТАЛНОМ ФОРМАТУ

Сажетак: У покушају да се заокружи успешан двадесетогодишњи период рада часописа *Acta Agriculturae Serbica*, Универзитетска библиотека у Крагујевцу објавила је електронску верзију библиографије овог континуираног извора. Поред представљања часописа уз кратку библиометријску анализу, у раду је приказана методика и библиографски поступак рада на библиографији, као и оправданост њеног објављивања као електронске публикације.

Кључне речи: дигитална библиографија, научни часопис, библиометријска анализа, *Acta Agriculturae Serbica*.

Увод

Када говоримо о научноистраживачким публикацијама, без обзира да ли су оне монографске или континуирани извори, доминација штампане публикације као такве временом све више губи на значају. Квалитетан и редован научни часопис, који правовремено информисе о најновијим достигнућима у одређеној научној области, један је од основних услова напредовања те области у савременим условима.¹ Релевантност једне научне публикације све више се ослања на електронско издаваштво. То не значи да је штампана верзија неког научног и стручног извора мање вредна, већ

¹ Милена Милинковић, „Библиометријска и цитатна анализа часописа SPATIUM”, *Инфо-џека* год. 16, бр. 1/2, (2016). http://infoteka.bg.ac.rs/pdf/Srp/2016/infoteka-2016-16-1_2-4.pdf (преузето 10. 3. 2018).

је увид у само постојање неког наслова у тој форми много теже доступан читаоцима и захтева одређени напор и вештину приликом претраживања. Коришћењем Интернета истраживачи су у релативно повлашћеном положају који им омогућава бржи, свеобухватнији и лакши приступ траженим информацијама. Библиографије научних часописа као јединице библиотечких фондова завређују велику пажњу истраживача чак и у временима када су информације лако доступне на интернет страницама. Императив сваке библиографије представљају истраживачка акрибичност, тачност, поузданост, доследност, прегледност, као и максимална потпуност описивања, по унапред задатим правилима која треба јединствено примењивати, чиме се обезбеђује њена научност.² Водећи се овим тврдњама све стручне библиографије садрже конкретно, свеобухватно и прецизно наведено стање часописа о којем се говори. Помоћу њих, брзом дисеминацијом, долазимо до корисних увида, ставова и истраживања у оквиру неке научне дисциплине. Захваљујући регистрима које садрже пружају добру информисаност у оквиру дате области истраживања. Чињеница да се поједини часописи публикују у електронској форми оправдава напоре да и библиографије које их ближе описују буду електронске књиге³, обogaћене хиперлинкованим текстовима и нумерацијом.

Електронско издаваштво данас јесте сегмент са најбржим растом у оквиру издавачке продукције.⁴ Велики подстицај бесплатним е-издањима види се и кроз деловање Отворене науке и отвореног приступа информацијама (Open Access) који се нарочито уочава код научних часописа и текућој научној продукцији. Жеља да се повећа „доступност свима”, има за последицу интензивно публикавање књига у електронској форми.⁵ Традиционални рад у библиотеци, све чешће се ослања на предности електронског начина пословања. Тако су описи публикација у лисним каталозима

² Александра Вранеш, *Основи библиографије* (Београд: Народна библиотека Србије, 2001), 18.

³ У *Закону о обавезном примерку публикација* стоји: „Електронска публикација” је публикација објављена у електронској форми као посебна физичка целина (дискета, ЦД, ДВД и сл.), публикација која је доступна на интернету и публикација припремљена за штампу у формату који одговара међународним стандардима универзалне доступности информација; https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=4914 (преузето 10. 3. 2018).

⁴ Наташа Васиљевић, „Електронске публикације библиотеке – пресек стања”, *Инфошека* год. 7, бр. 1/2, (2006) http://infoteka.bg.ac.rs/pdf/Srp/2006/INFOTEKA_VII_1-2_Jun2006_75-80.pdf (преузето 13. 3. 2018).

⁵ Богдан Трифуновић, „Електронске књиге”, *Инфошека* год. 7, бр. 1/2, (2006). http://www.sacak-dis.rs/elektronska_izdanja/Glas_biblioteke_12/pdf_gb_12/Bogdan%20Trifunovic-Elektronske%20knjige.pdf (преузето 16. 3. 2018).

замењени електронским описима, што је имало за последицу трајну промену у начину функционисања библиотека као информационих система⁶.

Библиографија часописа Acta Agriculturae Serbica 1996 –2016 (у даљем тексту *Библиографија*), представља другу по реду објављену електронску публикацију Универзитетске библиотеке у Крагујевцу. Пошто је публикована само у дигиталном облику, ближе је објашњава, већ усвојени међународни термин „born-digital book”⁷. Потреба за оваквим форматом препозната је годинама уназад, када су примећене промене у самом процесу читања електронских издања, као и позитивна гледишта на брзину доступности информација. Електронска издања постају све више тражена, нарочито у академским круговима. Водећи се овим сазнањима, хиперлинковањем *Библиографије* успешно су направљене везе између њених библиографских јединица и податка на Интернету. Поред URL адреса које упућују на претраживост и електронску доступност текста у пуном формату на веб-страницама Српског цитатног индекса (SCIndex)⁸ и ID идентификатора додељеног од стране Кооперативног онлајн библиографског система и сервиса (COBISS.SR), постигнуто је да *Библиографија* буде претражива и у својим оквирима. То значи да је сваки број везан за наслов јединице, име аутора или предметну одредницу, а наведен у три постојећа регистра *Библиографије*, практично „жив” – и може се посматрати као библиотечка упутница на тачно одређену библиографску јединицу. Такође, из Садржаја ове електронске публикације, на исти начин, линковани број странице нам тренутно презентује тражени резултат⁹. Тиме се максимално скраћује време претраге корисника што коначно представља и оправданост публикавања електронске (дигиталне) библиографије као модернијег инструмента за чување и преношење знања и информација.

⁶ Александра С. Трговац, „Аутоматизација библиотека у Србији – историјски преглед”, *Библиоотекар* год. 59, св. 2 (2017). <http://bds.rs/wordpress/wp-content/uploads/2018/01/bibliotekar-2-2017-7.pdf> (преузето 19. 4. 2018).

⁷ Гордана Недељков, „Електронске књиге и нова димензија читања”, *Инфоотека* год. 16, бр. 1/2, (2016): 99–112.

⁸ У SCindeksu се реферишу домаћи часописи категоризовани као периодичне публикације научног карактера. Сви часописи индексирају се систематски „од корица до корица”. Поред наслова и сажетака радова, метаподатке у SCindeksu чине и све цитиране референце. Највећи број чланака новијег датума доступан је у пуном тексту.” <http://scindeks.ceon.rs/Portrait.aspx?issn=0354-9542> (преузето 10. 3. 2018).

⁹ Марија Гордић, *Библиографија часописа Acta Agriculturae Serbica (1996 –2016)* (Крагујевац: Универзитетска библиотека, 2017), 181. <https://fedorakg.kg.ac.rs/fedora/get/o:898/bdef:Content/get> (преузето 18. 3. 2018).

уредништво часописа мењало периодично. Број радова у свескама варира од 7 до 14. Формат часописа се није мењао и износи 24 x 17 cm.

Радови у часопису публиковани су на енглеском, са кратким изводима на српском језику. Имена домаћих и страних аутора наводе се у оригиналу. Текст је куцан у једном ступцу и садржи велики број табела, илустрација и дијаграма. Сваки нови прилог штампан је на десној страници и садржи апстракт, резиме, списак референци коришћених приликом писања рада, као и број универзалне децималне класификације уз обавезну класификацију рада. Сада, двадесет година после публиковања првог броја, овај часопис излази несмањеним капацитетом и са све већим бројем тема везаним за поменуте и друге научно компатибилне области. До 2016. године *Acta Agriculturae Serbica* је објављен у 21 волумену и 42 свеске. До 2000. године, часопис је штампан само у папирној, а од тада се може редовно читати и у електронској форми на интернет страници Агрономског факултета у Чачку¹² или на порталу Српског цитатног индекса.

Озбиљност којом уредништво приступа, како са тачке издаваштва тако и са гледишта ширења науке из горе наведених области истраживања, дало је за последицу чињеницу да се *Acta Agriculturae Serbica* објављује у режиму отвореног приступа (ОА)¹³. На тај начин омогућава се слободан приступ текстовима без икаквих новчаних надокнада, уз дозволе коришћења садржаја на сваки начин, сем плагирања. Све свеске почев од 2000. до 2016. године похрањене су у Дигитални репозиторијум Народне библиотеке Србије¹⁴, у складу са препоруком Министарства просвете, науке и технолошког развоја, а у циљу трајног чувања и употребе у оквиру програма Министарства о вредновању националних научних часописа.

Уколико се погледа профил часописа у односу на тип објављених радова, највећи проценат заузимају оригинални научни радови – 90,9%, затим прегледни – око 6,25% и на крају кратки чланци и претходна саопштења – 2,84%.

Захваљујући програму „Библиометријска анализа и прелиминарна категоризација домаћих научних часописа” – Центар за евалуацију у образовању и науци (CEON)¹⁵, сваке године објављује резултате, тј. Биб-

¹² <http://www.afc.kg.ac.rs/index.php/sr/fakultet/izdavacka-delatnost/94-acta-agriculturae-serbica> (преузето 16. 3. 2018).

¹³ Отворени приступ научним информацијама (Open Access) <http://kobson.nb.rs/upload/documents/OpenAccessSerbianLatin.pdf> (преузето 19. 3. 2018).

¹⁴ <http://repositorijum.nb.rs/repositorijum.aspx?issn=0354-9542> (преузето 19. 3. 2018).

¹⁵ CEON – Центар за евалуацију у образовању и науци <https://www.ceon.rs> (преузето 19. 4. 2018).

лиометријски извештај о часописима. За научну област *Биоинженерија и агроиндустрија (пољопривреда) Acta Agriculturae Serbica* категорисан је на начин приказан у Табели 1.

Табела 1. Категоризација часописа *Acta agriculturae Serbica* 2009–2016. године

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
M52	M52	M52	M53	M52	M52	M51	M51

Без обзира на то што је реферисан само у базама SCIndeks i CAB International Abstracts Database¹⁶, достизање категоризације M51 као врхунског часописа националног значаја¹⁷ показује непрекидан напредак у квалитету.

Радови (прилози) објављени у свескама часописа цитирани су највише од стране аутора радова објављених у научним и стручним журналима (64,12%), монографијама (19,18%), зборницима радова (13,80%) и осталим изворима (2,90%).

Методологија рада и библиографски поступак

Библиографија часописа *Acta Agriculturae Serbica* (1996 –2016) првенствено представља овај часопис као врхунски научни и од националног значаја, а затим и систематизује његово садржинско богатство, аотирајући сваку библиографску јединицу штампану у свескама у наведеном двадесетогодишњем периоду. На основу изреченог, ову по карактеру описа јединица аотирану библиографију морамо сврстати у библиографије саставних делова и додати да је по облику самостална, а према врсти извора

¹⁶ CAB Abstracts је водећи библиографски информативни сервис који омогућава приступ светској литератури у областима примењене биологије (life sciences), дозвољавајући корисницима аутоматски приступ преко 400.000 чланака, радова са конференција и извештаја. Осамдесет процената ових радова једино је електронски доступно у овом сервису <https://www.cabi.org/publishing-products/online-information-resources/cab-abstracts/> (преузето 16. 3. 2018).

¹⁷ Категоризација часописа <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/10/FINAL-v-Kategorizacija-naucnih-casopisa-2016-sajt.pdf> (преузето 10. 3. 2018).

примарна. Такође је и ретроспективна, уколико се посматра хронолошки критеријум.¹⁸

Израда ове *Библиографије* може послужити као секундарни извор за израду других библиографија као што су персоналне, аналитичке и друге. Методологија израде једне специјалне библиографије као што је *Библиографија* захтевала је озбиљан и одговоран рад библиотекара – библиографа. Императив сваког библиографа је да јасно дефинише метод и поступак израде овакве публикације. Израда *Библиографије* састојала је се из више фаза од којих је најдуже трајала фаза израде библиографских јединица објављених у свескама овог часописа. Сваки библиографски запис је додатно редигован и прилагођен формату за библиографски испис. *Библиографија* обухвата све прилоге објављене у периоду од 1996. до 2016. године, са изузетком илустрација, графичких и табеларних приказа. Посебно се водило рачуна о комплетном разрешавању иницијала и скраћених верзија имена аутора.

Као што је устаљена библиографска пракса, публикација је рађена уз стриктно поштовање Међународног библиографског стандарда за обраду саставних делова – ISBD (CP) (International Standard Bibliographic Description for Component Parts)¹⁹. Грађу чини 439 библиографских јединица штампаних двостубачно. Оне су обрађене по „*de visu*” – принципу и нумерисане су арапским бројевима. Како би била што рационалнија, примењена је скраћена верзија описа, тј. нису наведени подаци који се понављају у свакој јединици (изостављени су назив и ISSN часописа). Пошто је *Библиографија* у електронској форми, овакав библиографски опис употпуњава подручје напомена у које се исписују прво URL адресе које упућују на електронску доступност, а затим и један или више бројева универзалне децималне класификације који ближе одређују прилог по струци. Испод је исписан идентификациони број (ID), јединствени за сваку библиографску јединицу у систему COBISS.SR.

¹⁸ Александар Б. Дучић, *Библиографија часописа Лиџар: 1999–2015* (Крагујевац: Универзитетска библиотека, 2016), 10.

¹⁹ ISBD(CP) https://archive.ifla.org/VII/s13/pubs/Component_Parts_final.pdf (преузето 10. 3. 2018).

Пример библиографског описа једне јединице из *Библиографије*:

331

RIBIĆ-Zelenović, Lenka

Propanol oxidation on the Pt/RuO₂ electrodes in alkaline solutions / Lenka Ribić-Zelenović, M. Spasojević. – Graf. prikazi. – Rezime: Oksidacija propanola na Pt/RuO₂ elektrodama u alkalnoj sredini. – Bibliografija: str. 23–24. – Abstract ; Rezime. // Vol. 8, br. 16 (2003), str. [17]–25.

Način dostupa URL

547.263:66.094.3

COBISS.SR-ID 513882517

Библиографија је штампана латиничним и ћириличним писмом, како би се правилно означило писмо и језик прилога. Пошто обиље само наведених, негруписаних термина, обухваћено библиографским исписима, не би имало сврху и употребну вредност као такво, прибегава се изради регистра. Помоћу њих библиографија, било које врсте, постаје потпунији, боље описани и информативнији извор података тематике. Регистри у својству својеврсних „водича” олакшавају сналажење појединца у гомили наведених прилога. Претраге аутора, наслова рада, теме или појма, олакшане су постојањем именског или ауторског, регистра наслова, предметног и УДК регистра. Код израде *Библиографије часописа Acta Agriculturae Serbica* сви регистри су сређени по абecedном реду, што додатно утиче на прегледност.

Ауторски рејистар садржи попис имена 734 аутора и коаутора, свих радова објављених у часопису. За ауторе са двојним презименима постоји библиографска упутница на усвојени облик имена. Пракса је да се поред имена обавезно наводи и година рођења аутора уколико је домаћи аутор. У оквиру регистра приметно је да се појединим ауторима није разрешено име или није наведена година рођења. Разлог је што они нису уписани у Регистар истраживача Србије (РИС)²⁰ и не припадају академској заједници већ привредном сектору.

Предметни рејистар најадекватније описују тему класификованих радова, тј. прилога. Карактеристично за овај регистар је навођење главне одреднице, али се често наводе и пододреднице у циљу бољег и ближег одређивања садржаја прилога. Имајући у виду да се часопис *Acta Agriculturae*

²⁰ РИС – Регистар истраживача Србије <https://ris.mpn.gov.rs> (преузето 18. 3. 2018).

Serbica објављује на енглеском језику, а да су резимеи на српском, логичан је след паралелног исписа предметних одредница на ова два језика абecedним редом.

Закључак

Све присутније електронске публикације са научним садржајем драстично скраћују време претраге пружајући бржу информисаност истраживачима. У том смислу нарочито су од великог значаја публикације које на специфичан начин описују или пописују одређену грађу, чинећи је доступнијом и свеобухватнијом. Императив специјалних библиотека јесте да производе такве електронске изворе. Електронска публикација *Библиографија часописа Acta Agriculturae Serbica 1996–2016*, представља садржајан и прегледан, лако претражив библиографски материјал који је од посебног значаја за примену и коришћење у стручној јавности. Са сигурношћу се може рећи да ће овако конципиран и приказан материјал, бити од велике користи академској заједници и истраживачима из научних области агрономије, биотехнологије, биологије и прехранбене технологије.

Литература:

1. CEON „Bibliometrijska analiza i preliminarna kategorizacija domaćih naučnih časopisa”, <https://www.ceon.rs/index.php?lang=sr> <http://scindeks-bic.ceon.rs> (preuzeto 19. 4. 2018).
2. Dučić, Aleksandar B. *Bibliografija časopisa Lipar: 1999–2015*. Kragujevac: Univerzitetska biblioteka, 2016. (na ćirilici)
3. Gordić, Marija. *Bibliografija časopisa Acta Agriculturae Serbica: (1996–2016)*. Kragujevac: Univerzitetska biblioteka, 2017. <https://fedorakg.kg.ac.rs/fedora/get/o:898/bdef:Content/get> (preuzeto 18. 3. 2018). (na ćirilici)
4. KoBSON „Otvoreni pristup” <http://kobson.nb.rs/upload/documents/OpenAccess-SerbianLatin.pdf> (preuzeto 19. 3. 2018).
5. Milinković, Milena. „Bibliometrijska i citatna analiza časopisa SPATIUM”, *Infoteka*, god. 16, br. 1/2, (2016) http://infoteka.bg.ac.rs/pdf/Srp/2016/infoteka-2016-16-1_2-4.pdf (preuzeto 10. 3. 2018).
6. Nedeljkov, Gordana. „Elektronske knjige i nova dimenzija čitanja”, *Infoteka* god. 16, br. 1/2, (2016): 99–112.
7. Republika Srbija, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja „Akt o uređivanju naučnih časopisa”, KoBSON http://kobson.nb.rs/upload/documents/MNTR/Dokumenti/akt_o_uredjivanju_casopisa.pdf (preuzeto 18. 3. 2018).
8. Republika Srbija, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja „Kategorizacija časopisa” <http://www.mpn.gov.rs/casopisi/> (preuzeto 10. 3. 2018). (na ćirilici)
9. SCIndeks – Srpski citatni indeks <http://scindeks.ceon.rs/Portrait.aspx?issn=0354-9542> (preuzeto 19. 3. 2018).
10. Trifunović, Bogdan. „Elektronske knjige”, *Glas biblioteke* br. 12 (2005) http://www.cacak-dis.rs/elektronska_izdanja/Glas_biblioteke_12/pdf_gb_12/Bogdan%20Trifunovic-Elektronske%20knjige.pdf (preuzeto 16. 3. 2018). (na ćirilici)
11. Trtovac, Aleksandra S., „Automatizacija biblioteka u Srbiji – istorijski pregled”, *Bibliotekar* god. 59, br. 2 (2017) <http://bds.rs/wordpress/wp-content/uploads/2018/01/bibliotekar-2-2017-7.pdf> (preuzeto 19. 4. 2018). (na ćirilici)
12. Univerzitet u Kragujevcu, Agronomski fakultet u Čačku, *Acta Agriculturae Serbica* <http://www.afc.kg.ac.rs/index.php/sr/19-izdavacka-delatnost/izdavacka-delatnost/94-acta-agriculturae-serbica> (preuzeto 19. 3. 2018).
13. Vasiljević, Nataša. „Elektronske publikacije i biblioteke – presek stanja”, *Infoteka* god.7, br. 1/2 (2006) http://infoteka.bg.ac.rs/pdf/Srp/2006/INFOTEKA_VII_1-2_Jun2006_75-80.pdf (preuzeto 13. 3. 2018). (na ćirilici)
14. Vraneš, Aleksandra. *Osnovi bibliografije*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2001. (na ćirilici)

15. „Zakon o obaveznom primerku publikacija”. *Službeni glasnik RS* br. 52/11, 13/16.
https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=4914. (na ćirilici)

Marija M. Gordić
University Library in Kragujevac
mgordic@kg.ac.rs

**CREATING BIBLIOGRAPHY OF THE JOURNAL
ACTA AGRICULTURAE SERBICA (1996–2016)
IN DIGITAL FORMAT**

Abstract: In an effort to complete the successful twenty-year period of the journal *Acta Agriculturae Serbica*, the University Library in Kragujevac issued an electronic version of the bibliography of this serial publication. The journal and its short bibliometric analysis is presented in the paper, as well as the methodology and bibliographic procedure for creating bibliography and the justification of issuing it in electronic form.

Keywords: digital bibliography, scientific journal, bibliometric analysis, *Acta Agriculturae Serbica*, Serbia.

Примљено: 23. марта 2018.

Исправке: 24. априла 2018.

Прихваћено: 9. маја 2018.